

10043

9 9 9 2552

16.03 ๙๙.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง โทร.(074) 311895, 312036 โทรสาร. 442054

ที่ กษ 0512.5/ 79A

วันที่ 8 กันยายน 2552

เรื่อง รายงานผลการปฏิบัติงาน การใช้ประโยชน์ของเกษตรกรจากความสำเร็จของการวิจัย การเพาะพันธุ์ปลาตะกรับ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง

สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ขอส่งสำเนาหนังสือ ที่ กษ 0512.5/643 เรื่อง รายงานผลการปฏิบัติงาน การใช้ประโยชน์ของเกษตรกรจากความสำเร็จของการวิจัย การเพาะพันธุ์ปลาตะกรับ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นายคมน์ ศิลปจารย์)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

๙๙๙

๙๙๙

๙๙๙

๙๙๙

๙๙๙

๙๙๙

๙๙๙

๙๙๙

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง โทร.(074) 311895,312036 โทรสาร. 442054

ที่ กษ 0512.5/ 643

วันที่ 2 กันยายน 2552

เรื่อง รายงานผลการปฏิบัติงาน การใช้ประโยชน์ของเกษตรกรจากความสำเร็จของการวิจัยการเพาะพันธุ์ปลาตะกรับ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

สืบเนื่องจากสำนักวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง ได้อนุมัติงบประมาณ 274,960 บาท เพื่อให้สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ดำเนินการฝึกอบรม“การเพาะเลี้ยงปลาตะกรับเพื่อเป็นอาชีพ” ให้แก่เกษตรกร และหลังจากฝึกอบรมเสร็จต้องผลักดันให้เกษตรกรที่เข้าฝึกอบรมนำเอาความรู้ที่ได้ไปเลี้ยงปลาตะกรับ เพื่อประกอบเป็นอาชีพ

สถาบันฯ ได้ดำเนินการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 18 - 20 กุมภาพันธ์ 2552 โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมฝึกอบรมทั้งสิ้น 40 คน และหลังจากฝึกอบรมเสร็จสิ้นนักวิชาการของสถาบันฯ ได้ติดตามการนำความรู้ของเกษตรกร ไปใช้ประโยชน์เป็นเวลานาน 7 เดือน ผลจากการดำเนินมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า ความสำเร็จของการวิจัยการเพาะพันธุ์ปลาตะกรับ ทำให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกรอย่างมาก มีเกษตรกรประกอบอาชีพการเลี้ยงปลาตะกรับประมาณ 80 ราย และมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังรายงานที่แนบมาทั้งหมด 5 หน้า

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบและพิจารณาการสรุปผลการดำเนินงานให้สำนักฯ ทราบต่อไป

๒๓๐

(นางสาวเขาวนิตย์ คนขดล)

หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำชายฝั่ง

๒๓๐

(นายคมน์ ศิลปาจารย์)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

สรุปประโยชน์ที่ได้รับความสำเร็จในการวิจัยการเพาะเลี้ยงปลาตะกรับ ของสถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

1. เหตุผลและที่มาของการศึกษาวิจัยการเพาะและการเลี้ยง

ปลาตะกรับเป็นปลาในกลุ่ม omnivorous ที่จัดอยู่ในวงศ์ Scatophagidae มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Scatophagus argus* มีลำตัวป้อมสั้น เกือบเล็ก ครีบหลังยาว มีจุดสีดำเทากลมกระจายอยู่ทั่วลำตัวคล้ายเสือดาว รูปร่างแบนข้างรูปสี่เหลี่ยมคล้ายปลาผีเสื้อ ประชาชนทางภาคใต้ นิยมบริโภคปลาตะกรับกันมาก เนื่องจากมีเนื้อขาวและนุ่ม มีรสชาติและกลิ่นหอมอร่อย โดยเฉพาะปลาตะกรับที่จับจากทะเลสาบสงขลาซึ่งมีลักษณะเป็นน้ำกร่อยจะมีรสชาติดีมากโดยเฉพาะปลาที่มีไข่จะยังมีราคาแพง ผลจากที่นิยมบริโภคกันสูงมากทำให้มีการจับกันแบบ overfishing ข้อมูลการจับก่อนปี 2543 ปริมาณที่จับได้ปีละประมาณ 40 ตัน หลังจากนั้นผลผลิตที่จับได้มีปริมาณลดลงเรื่อยๆ พบว่าตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมาปริมาณที่จับได้ลดลงเป็น 10 เท่า คือเหลือเพียง ปีละไม่ถึง 4 ตัน กรมประมงโดยสถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งสังเกตเห็นว่า หากไม่รีบทดลองเพาะขยายพันธุ์ปลาชนิดนี้ อาจสูญพันธุ์ไปไม่ช้า ประกอบกับหากสามารถเพาะพันธุ์ปลาตะกรับ ได้จะมีปลาทะเลที่เพาะพันธุ์เพิ่มขึ้นได้อีกชนิดหนึ่งและสามารถนำไปให้เกษตรกรผู้สนใจเพาะเลี้ยงปลาทะเลประกอบอาชีพมีทางเลือกและมีรายได้เพิ่มขึ้น

2. ความสำเร็จของการเพาะขยายพันธุ์

สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งเริ่มทดลองเพาะพันธุ์ปลาชนิดนี้ตั้งแต่ปี 2547 โดยเริ่มต้นด้วยใช้วิธีนำปลาตัวผู้และตัวเมียมาปล่อยทั้งในบ่อและในถังให้ปลาตัวผู้และตัวเมียผสมพันธุ์กันเอง ด้วยทั้งวิธีการกระตุ้นฮอร์โมนให้แม่ปลาตกไข่ และไม่กระตุ้นฮอร์โมน แต่ผลจากการทดลองหลายๆครั้งไม่เคยประสบความสำเร็จดังนั้นในปี 2550 จึงหันมาใช้วิธีผสมพันธุ์เทียมและประสบความสำเร็จครั้งแรก ในเดือนกันยายน 2550 ได้ถูกปลารุ่นแรกเพียง 36 ตัว ซึ่งผลการอนุบาลมีอัตราการรอดเพียง 3% หลังจากพยายามแก้ไขปรับปรุงเทคนิคขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ผลการอนุบาลมีอัตราการรอดมากขึ้นเรื่อยๆ ได้จำนวนลูกปลาแต่ละรุ่นมากขึ้นเป็น 360 ตัว, 5,400 ตัว, 12,000 ตัว และ 27,000 ตัว ตามลำดับ เมื่อรวมผลผลิตลูกปลาวัยรุ่นขนาด 2-3 ซม. ที่เพาะพันธุ์ระหว่างเดือนกันยายน 2550 – กุมภาพันธ์ 2551 สามารถผลิตได้รวมทั้งสิ้น 52,000 ตัว ลูกปลาที่เพาะได้ในปีนั้นสถาบันฯแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจำนวน 21,000 ตัว ทำการปล่อยลงกินสู่ทะเลสาบสงขลา ส่วนหลังจำนวน 31,000 ตัว ได้แจกจ่ายให้เกษตรกรที่มีศักยภาพนำไปทดลองเลี้ยง โดยกระจายให้รายละเอียด 500 -1,600 ตัว

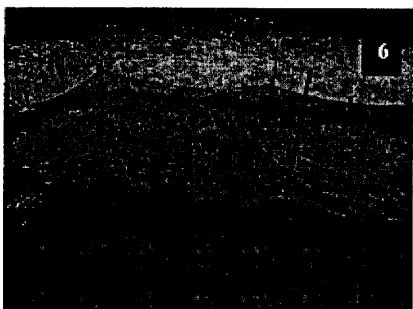
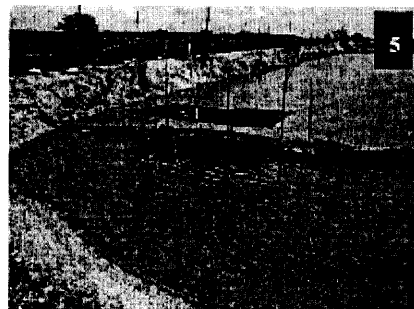
ในปี 2551 สถาบันฯได้ขอยกการเพาะขยายพันธุ์ปลาตะกรับจากปี 2550 สามารถเพาะขยายพันธุ์ทั้งหมด 5 รุ่น ได้ผลผลิตปลาทั้งสิ้นจำนวน 280,000 ตัว มีอัตราการรอดในการอนุบาลค่อนข้างสูงและคงที่สูงขึ้นเป็น 20-30 เปอร์เซ็นต์

รวมกลุ่มเป็นชมรมผู้เลี้ยงปลาตะกรับเพื่อให้มีการถ่ายทอดความรู้ในการเลี้ยงซึ่งกันและกัน รวมทั้งการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง ในการฝึกอบรมครั้งนี้มีเกษตรกรสนใจเข้ารับการฝึกอบรมเป็นจำนวนมากจากหลายจังหวัด โดยหลักสูตรการฝึกอบรมมีทั้งการบรรยาย การเสวนา และการนำชมการเลี้ยงนอกสถานที่ด้วย

4. การติดตามผลหลังการฝึกอบรม

หลังจากเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมหลักสูตร “ การเพาะเลี้ยงปลาตะกรับเพื่อเป็นอาชีพ ” ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาตะกรับมากขึ้นมีเกษตรกรจำนวน 36 รายจากผู้เข้าอบรมทั้งหมด 40 รายได้นำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปทดลองเลี้ยงปลาตะกรับ โดยการเลี้ยงในรูปแบบที่แตกต่างกันคือ มีทั้งที่นำไปเลี้ยงในกระชังซึ่งจัดวางในแหล่งน้ำธรรมชาติ เลี้ยงในกระชังซึ่งจัดวางในนาุ้งทิ้งร้าง และที่ปล่อยลงเลี้ยงในนาุ้งร้างโดยตรง เมื่อเปรียบเทียบการเลี้ยงแต่ละรูปแบบพบว่ามีการนำไปเลี้ยงในนาุ้งทิ้งร้างมากที่สุดถึง 80% จากจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมอบรมทั้งหมด ในช่วงที่เกษตรกรกำลังดำเนินการเลี้ยงปลาทางสถานีฯ ได้เข้าไปเป็นที่เลี้ยงและเป็นที่พักพิงเพื่อแก้ปัญหาให้รวมทั้งติดตามผลการเจริญเติบโต โดยการสูบน้ำหนัก และวัดความยาวของปลาทุกเดือนๆละ 1 ครั้ง มีการวิเคราะห์คุณภาพน้ำให้แก่เกษตรกรทุกรายเพื่อช่วยผลักดันให้เกษตรกรมีกำลังใจในการเลี้ยง

5. ความก้าวหน้าจากการผลักดันให้เกษตรกรเลี้ยงปลาตะกรับ

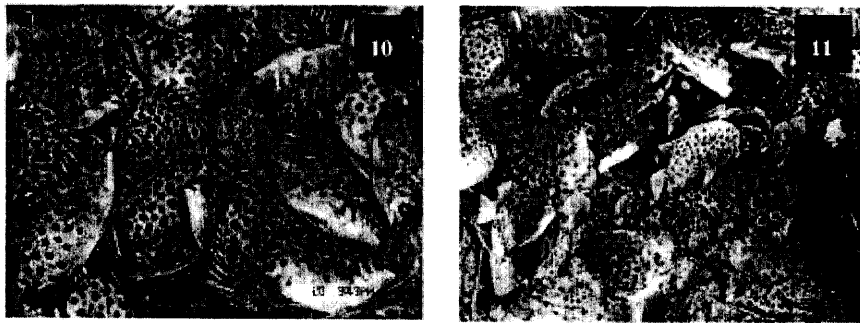

รูปที่ 4-5 การเลี้ยงปลาตะกรับ โดยปล่อยในนาทุ่งทั้งร้าง โดยตรง
รูปที่ 6-7 การเลี้ยงปลาตะกรับ โดยจัดวางกระชังเลี้ยงในนาทุ่งทั้งร้าง
รูปที่ 8-9 การเลี้ยงปลาตะกรับ โดยจัดวางกระชังเลี้ยงในทะเลสาบ

นอกจากเกษตรกร 36 ราย ที่กล่าวมา พบว่ายังมีเกษตรกรรายอื่นๆที่ไม่ได้เข้าร่วมอบรมแต่ได้รับทราบข้อมูลทางหนังสือพิมพ์ จากการแนะนำของเจ้าหน้าที่ของทางสถาบันฯ และจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรเหล่านี้ได้ซื้อพันธุ์ปลาตะกรับไปทดลองเลี้ยงเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 40 ราย ปัจจุบันจึงมีเกษตรกรเลี้ยงปลาตะกรับทั้งสิ้นประมาณ 80 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในพื้นที่อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เกษตรกรในพื้นที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา และเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น ปัตตานี และตรัง และยังมีเกษตรกรอีกหลายรายที่สนใจจะเลี้ยงปลาตะกรับเพิ่มขึ้น โดยดูได้จากยอดการตั้งของลูกปลา ณ ปัจจุบันซึ่งมียอดตั้งจองมากขึ้นเรื่อยๆ

6. ผลผลิตและผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลาตะกรับ

จากการรวบรวมผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรที่เลี้ยงปลาตะกรับพบว่า มีเกษตรกรที่ปลาจับขายแล้ว 5 ราย รายได้ขึ้นอยู่กับจำนวนปลาที่ปล่อยลงเลี้ยงเช่นถ้าปล่อยปลา 500 ตัว ได้กำไรประมาณ 6,000 - 7,000 บาท ถ้าปล่อยปลาลงเลี้ยง 1,600 ตัวได้กำไรประมาณ 28,000 บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานที่เลี้ยงและการจัดการระหว่างการเลี้ยงของเกษตรกร เกษตรกรจะขายปลาได้ราคาสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับขนาดปลาที่จับขายด้วย คือปลาขนาด 7-9 ตัว/กก.ๆละ 300 บาทปลาขนาดนี้ใช้เวลาในการเลี้ยงนาน 8 เดือน ปลาขนาด 10-15 ตัว/กก.ๆละ 250 บาทปลาขนาดนี้ใช้เวลาในการเลี้ยงนาน 7 เดือน และ ปลาขนาด 16-18 ตัว/กก.ๆละ 150 - 200 บาท มีอัตราแลกเนื้อโดยทั่วไปอยู่ระหว่าง 2-2.4 อัตรารอดอยู่ระหว่าง 80-90 เปอร์เซ็นต์ สำหรับปลาที่ยังรอจับขายอีกประมาณ 20 ราย โดยมีผลผลิตรวมทั้งหมดประมาณ 2,000 กิโลกรัม

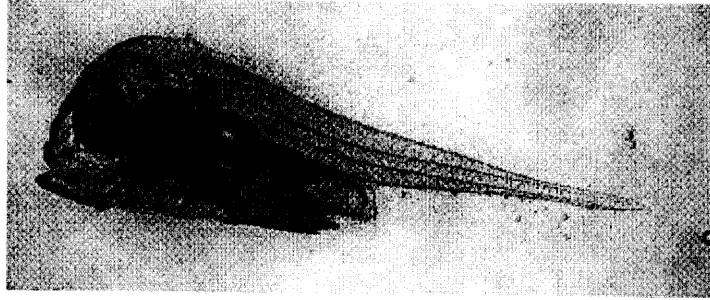

รูปที่ 10 ปลาดะกับริบขนาด 8-10 ตัว/กก. จากการเลี้ยงของเกษตรกร

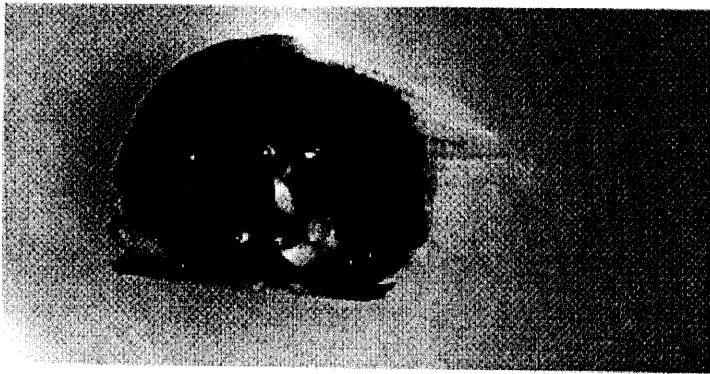
รูปที่ 11 ปลาดะกับริบขนาด 12-15 ตัว/กก. จากการเลี้ยงของเกษตรกร

7. แนวโน้มการขยายผลการผลิตปลาดะกับริบในอนาคต

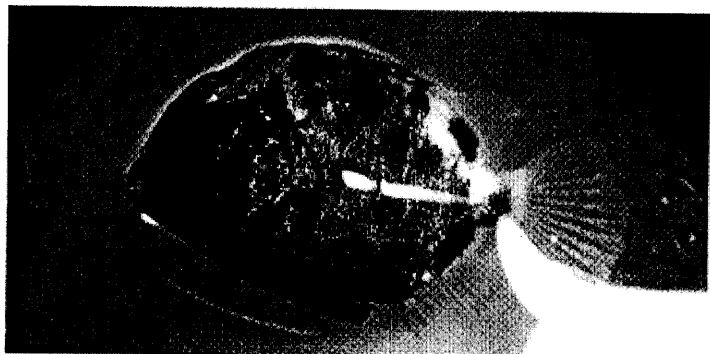
ในอนาคตคาดว่าจะมีการเลี้ยงปลาดะกับริบกันมากขึ้นเรื่อยๆ จาก 100 ราย เป็น 200 ราย ภายในปี 2553 และ 300 รายได้ภายในปี 2554 และจะเป็น 500 รายภายในปี 2555 โดยคู่ได้จากขยคการตั้งของถูกพันธุ์ปลาที่มีตั้งจองมาเรื่อยๆ เมื่อคำนวณผลผลิตจากการเลี้ยงของเกษตรกรเพียง 500 รายจะมีผลผลิตสูงสุดไม่เกิน 250 ตัน/ปี ดังนั้นจึงพอจะคาดคะเนได้ว่าราคาภายในปี พ.ศ.2555 ปลาดะกับริบน่าจะยังไม่ลดลงมากนัก เนื่องจากผลผลิตเพียง 250 ตัน หากนำมาหารเฉลี่ยแล้วสามารถส่งปลาไปขายในตลาดได้วันละประมาณ 547 กิโลกรัมเท่านั้น ในขณะที่เมื่อพิจารณาความต้องการของตลาดเฉพาะในจังหวัดสงขลา และพัทลุง มีตลาดอยู่มากกว่า 50 แห่ง หากแต่ละแห่งต้องการวันละ 50 กิโลกรัม ความต้องการปลาดะกับริบทั้งหมด 2,500 กก./วัน และเมื่อคิดเป็นปีจะมีความต้องการของตลาดถึง 900 ตัน/ปี ซึ่งโดยรวมแล้วมีความต้องการสูงกว่าผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้อีกมาก จึงคาดการณ์ว่าราคาปลาดะกับริบน่าจะยังไม่ลดลงมาก อย่างต่ำสุดน่าจะขายได้ที่ราคา 200 บาท/กก. ซึ่งเป็นราคาที่ยังมีผลตอบแทนที่ดีอยู่

รูปที่ 1 ลูกปลาตะกรับอายุ 5 วัน

รูปที่ 2 ลูกปลาตะกรับอายุ 15 วัน

รูปที่ 3 ลูกปลาตะกรับอายุ 25 วัน

3. การจัดฝึกอบรม “การเลี้ยงปลาตะกรับเพื่อเป็นอาชีพ” ให้เกษตรกร

หลังจากสถาบันฯ มีความก้าวหน้าในการผลิตลูกปลาตะกรับวัยรุ่นในปริมาณมากอย่างต่อเนื่องได้ และมีเทคนิคการเลี้ยงที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น จึงหาแนวทางที่จะผลักดันให้เกิดการขยายวงการเพาะเลี้ยงปลาตะกรับให้กว้างขึ้น โดยมีการจัดฝึกอบรมการเลี้ยงปลาตะกรับให้เกษตรกรในช่วงเมื่อวันที่ 18-20 กุมภาพันธ์ 2552 มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดเทคนิคการเพาะและการเลี้ยงให้เกษตรกรนำไปประกอบเป็นอาชีพ มีเกษตรกรเข้าฝึกอบรมทั้งหมดจำนวน 40 ราย ในครั้งนั้นเกษตรกรสนใจเฉพาะวิธีการเลี้ยงเท่านั้น ดังนั้นรายละเอียดของการฝึกอบรมจึงค่อนข้างจะเน้นเรื่องการเลี้ยงมากกว่าการเพาะพันธุ์ และได้แนะนำเทคนิคการเลี้ยงทั้งในกระชัง และในบ่อดิน พร้อมทั้งการสร้างความมั่นใจในด้านการตลาด การแนะนำการ